

*Joanna Michalska**

**FUNKCJE I ZNACZENIE
KREDITANSTALT FÜR WIEDERAUFBAU
JAKO INSTYTUCJI WSPIERAJĄCEJ SEKTOR
MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW W NIEMCZECH**

1. WPROWADZENIE

Budowa sektora małych i średnich przedsiębiorstw (MSP) oraz kształtowanie wspierającego go systemu finansowego należą od 10 lat (po rozpoczęciu procesu reform w Europie Środkowowschodniej) do ważnych tematów związanych z transformacją rynkową. Liczne projekty były i są inicjowane przez międzynarodowe wspólnoty finansowe w celu tworzenia sprzyjających warunków dla powstawania i kontynuacji działania tego sektora. Panuje opinia, że wspomaganie ze strony państwa nie zawsze dostatecznie zaspokaja potrzeby finansowe małych i średnich przedsiębiorstw i dlatego występują liczne bariery dla ich rozwoju.

Sposobem na rozwiązanie tego problemu może być tworzenie tzw. „banków wspierających”. Doskonałym przykładem takiej instytucji jest **Kreditanstalt für Wiederaufbau (KfW)**; w tłumaczeniu na język polski: Bank Kredytowy dla Odbudowy¹), działający w Republice Federalnej Niemiec. Za korzystaniem ze wzorów, np. KfW, przemawiają dwa powody: po pierwsze miał on decydujący wpływ na sprawne i efektywne przeprowadzenie odbudowy Niemiec po drugiej wojnie światowej, po drugie spełnia misję wspierania sektora małych i średnich przedsiębiorstw.

Banki wspierające należą do grupy instytucji, które aktywnie uczestniczą w procesie reform ku gospodarce rynkowej. Szczególnie jednak w krajach

* Doktorant w Katedrze Finansów i Bankowości UŁ.

¹ W. Skibicki, *Słownik terminologii prawniczej i ekonomicznej niemiecko-polski*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1990, s. 259.

Europy Środkowowschodniej istnieją trudności w ich tworzeniu². Znaczenie rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw i sektora finansowego w państwach przeprowadzających reformy, powinno być analizowane w koncepcyjnym układzie banku wspierającego. Należy odpowiedzieć sobie na pytanie: Jakich trudności oczekuje się przy jego tworzeniu oraz czy potrafi on osiągnąć wyznaczone mu cele?

Celem artykułu jest zaprezentowanie istoty i zadań banku wspierającego małe i średnie przedsiębiorstwa. Rozważania teoretyczne poparte zostaną wynikami badań empirycznych, dotyczącymi właśnie działalności Kreditanstalt für Wiederaufbau – niemieckiej instytucji kredytowej, która od ponad pół wieku w istotny sposób przyczynia się do rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Republice Federalnej Niemiec.

2. BANK WSPIERAJĄCY JAKO ELEMENT SYSTEMU BANKOWEGO

System bankowy to nieodłączny element sektora finansowego, zaś fundament systemu bankowego jest bank. Regulacje prawno-bankowe państw członkowskich Unii Europejskiej oraz przepisy wspólnotowe operują obecnie pojęciem instytucji kredytowej. Według definicji jest to instytucja przyjmująca depozyty publiczne i inne fundusze na zasadzie zwrotności oraz udzielająca kredytów na własny rachunek. Instytucjami takimi mogą być zarówno banki, jak i inne instytucje nieposiadające statusu banków (tzw. instytucje parabankowe)³.

System bankowy to całokształt instytucji bankowych, a także normy określające wzajemne powiązania i stosunki z otoczeniem. Powstanie wielopoziomowego układu złożonego z banku centralnego (emisyjnego) i banków komercyjnych uznawane jest za podstawę do określenia systemu bankowego⁴. System bankowy składa się z elementów (instytucji) o określonych właściwościach i wzajemnych relacjach między tymi instytucjami. Elementami tego systemu są banki komercyjne (depozytowo-kredytowe), inwestycyjne, uniwersalne i banki emisyjne (centralne)⁵. Z uwagi na rolę banku wyróżnia się dwa modele bankowości:

² A. Winkler, *Förderbanken. Ein geeignetes Konzept zur Verbesserung der Finanzierungssituation kleiner und mittlerer Unternehmen in den Transformationsstaaten Mittel- und Osteuropas?*, „Osteuropa-Wirtschaft” 2000, Jhg 45, Nr. 1, s. 3.

³ J. Głuchowski, J. Szambelańczyk (red.), *Bankowość. Podręcznik dla studentów*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej, Poznań 1999, s. 145.

⁴ Z. Krzyżkiewicz, W. L. Jaworski, M. Puławski, *Leksykon bankowo-gieldowy*, Poltext, Warszawa 1998, s. 575.

⁵ W. L. Jaworski (red.), *Współczesny bank*, Poltext, Warszawa 1998, s. 17.

– model amerykański – opiera się on na wyraźnym oddzieleniu banków depozytowo-kredytowych od banków inwestycyjnych; w modelu tym banki komercyjne nie mogą prowadzić działalności inwestycyjnej na rynku kapitałowym,

– model kontynentalny – banki mają w nim charakter uniwersalny; zasady tego modelu uprawniają banki komercyjne do rozwijania aktywności inwestycyjnej⁶.

W literaturze przedmiotu model amerykański określany jest także jako anglosaski, zaś kontynentalny jako niemiecko-japoński. W modelu kontynentalnym główną rolę w sektorze finansowym pełni system bankowy⁷.

Bank komercyjny (określany także jako handlowy) stanowi formę samodzielnie zorganizowanego przedsiębiorstwa. Do tej grupy należy większość istniejących obecnie banków, a w niektórych krajach prawie wszystkie instytucje bankowe. Do grupy banków komercyjnych należy zaliczyć, bez względu na węższy czy szerszy zakres działania oraz formę prawną, instytucje bankowe, które mają cechy typowe dla samodzielnego przedsiębiorstwa. Bankiem komercyjnym będą zatem wszystkie instytucje bankowe – uniwersalne i wyspecjalizowane – utworzone w postaci spółki akcyjnej, przedsiębiorstwa państwowego bądź spółdzielczego⁸. Bank komercyjny to instytucja, która:

– wykonuje w szerokim zakresie czynności uznane za bankowe, tj. zastrzeżone dla banków, w tym udzielanie kredytów, przyjmowanie lokat (od banków, przedsiębiorstw i osób fizycznych),

– działa z założeniem uzyskania możliwie wysokiego zysku i kieruje się zasadami rynkowymi,

– jest samodzielnym przedsiębiorstwem, prowadzącym własną politykę kredytową i lokacyjną.

W przeciwieństwie do banku komercyjnego bank inwestycyjny zajmuje się bezpośrednim transferem oszczędności na rynek pieniężny i kapitałowy. Inwestorzy nie muszą korzystać z pośrednictwa banków komercyjnych, by ulokować środki na rynku papierów wartościowych⁹. Bank uniwersalny natomiast to instytucja dokonująca wszystkich czynności bankowych, a więc łącząca transakcje depozytowe i kredytowe z transakcjami w zakresie papierów wartościowych oraz czynnościami emisyjnymi.

Nie każdy bank jest jednak przedsiębiorstwem, a w każdym razie przedsiębiorstwem samodzielnym w pełnym tego słowa znaczeniu. W większości przypadków współczesne banki centralne nie są przedsiębiorstwami, ale organami władzy państwowej, zmierzającymi do innych celów niż przedsiębiorstwa, chociaż wykorzystują one wszystkie podstawowe funkcje

⁶ J. Głuchowski, J. Szambelańczyk (red.), *op. cit.*, s. 147.

⁷ W. L. Jaworski (red.), *op. cit.*, s. 20.

⁸ *Ibidem*, s. 176.

⁹ *Ibidem*, s. 20.

właściwe dla instytucji bankowych. Bank centralny to inaczej bank emisyjny, którego podstawowym zadaniem jest regulacja podaży pieniądza. Z bankiem centralnym wiąże się pojęcie „refinansowania banków”, które polega na udzielaniu przez bank centralny pozostałym bankom kredytów refinansowych, do których należą przede wszystkim kredyty redyskontowe i lombardowe.

Za samodzielne przedsiębiorstwo nie można uznać także banków komunalnych lub państwowych, tworzonych w krajach zachodnich dla realizacji szczególnie ważnych celów ogólnogospodarczych lub społecznych (np. finansowania taniego budownictwa mieszkaniowego). Banki te działają, opierając się na otrzymanych subwencjach, na warunkach i w zakresie określonym przez władze udzielające wsparcia. Przy udzielaniu kredytów postępują one jednak podobnie jak inne banki: badają wnioski kredytowe, wymagają zabezpieczeń oraz oceniają przebieg wykorzystania kredytów¹⁰.

Polityka krajów EWG zmierzająca do tworzenia jednego otwartego rynku doprowadziła m. in. do likwidacji barier oddzielających instytucję kredytu krótkoterminowego od banków inwestycyjnych oraz odrzucenia zasady powoływania wyspecjalizowanych jednostek finansujących np. handel zagraniczny. Mimo to nie doszło do całkowitego zniknięcia wyspecjalizowanych instytucji finansowych, utworzonych w celu wykonywania ściśle określonych zadań o szczególnym znaczeniu ekonomicznym czy społecznym¹¹.

Do instytucji finansowych, którym przypisane jest określone zadanie należą niewątpliwie „banki specjalne”. Sfera ich działania w porównaniu z bankami handlowymi ma specyficzny charakter pod względem zakresu i formy działania lub rodzaju klientów. Banki specjalne przeciwstawia się bankom uniwersalnym. Wyróżnia się banki o specjalizacji:

- 1) operacyjnej – banki kredytu długo- i krótkoterminowego,
- 2) funkcjonalnej – banki finansujące eksploatację i inwestycje,
- 3) terytorialnej – banki ogólnokrajowe i regionalne,
- 4) branżowej – banki przemysłowe, rolne, handlu zagranicznego i budowlane¹².

Określenie „banki specjalne” obejmuje różne rodzaje banków specjalizujących się w określonych operacjach i usługach bankowych, które mogą być dominującym lub wyłącznym przedmiotem ich działalności. Do grupy tej zaliczana jest także instytucja banku wspierającego (tzw. Förderbank), której doskonałym przykładem jest Kreditanstalt für Wiederaufbau działający w Republice Federalnej Niemiec.

¹⁰ *Ibidem*, s. 175.

¹¹ B. Kosiński, *Ekonomika banku komercyjnego. Wybrane zagadnienia*, Poltext, Warszawa 1993, s. 23.

¹² W. Jaworski (red.), *Leksykon finansowo-bankowy*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1991, s. 35.

Tabela 1

Podział banków komercyjnych w RFN według statystyk Deutsche Bundesbank

Banki komercyjne	
Banki uniwersalne	banki specjalne
Prywatne banki komercyjne	instytucje kredytu majątkowego
Kasy oszczędnościowe	kasy budowlano-oszczędnościowe
Banki spółdzielcze	spółki lokacyjne
	banki depozytowe papierów wartościowych
	instytucje kredytu specjalnego

Źródło: M. Bitz, *Produkty bankowe. Rynek usług finansowych*, Poltext, Warszawa 1996, s. 23.

W strukturze bankowości niemieckiej można wyróżnić przede wszystkim Niemiecki Bank Federalny (Deutsche Bundesbank) i banki komercyjne, które dzielą się na banki uniwersalne i specjalne¹³. Podział ten przedstawiany jest w tab. 1. Cechą charakterystyczną banków specjalnych jest ograniczony zakres operacji bankowych, będących dominującym lub wyłącznym przedmiotem ich działalności. Do banków specjalnych zalicza się instytucje kredytu majątkowego (hipotecznego), kasy budowlano-oszczędnościowe, spółki lokacyjne, banki depozytowe papierów wartościowych oraz instytucje kredytu specjalnego. Instytucje kredytu specjalnego to niejednorodna grupa banków, które mają specyficzne zadania celowe, zdeterminowane częściowo uwarunkowaniami historycznymi. Do największych instytucji w tej grupie, z uwagi na wielkość sumy bilansowej, zalicza się:

- Landwirtschaftliche Rentenbank – związany z rolnictwem i leśnictwem,
- Deutsche Siedlungs- und Landesrentenbank (DSL-Bank) – finansujący inwestycje infrastrukturalne na terenach wiejskich,
- Industriekreditbank AG – Deutsche Industriebank – udzielający długoi krótkookresowych kredytów inwestycyjnych, uwzględniających potrzeby zwłaszcza małych i średnich przedsiębiorstw,
- Kreditanstalt für Wiederaufbau (KfW) – udzielający kredytów w ramach szczególnych celów, np.: zmiany strukturalne, ochrona środowiska, promocja małych i średnich przedsiębiorstw, finansowanie eksportu i inwestycji bezpośrednich w krajach rozwijających się.

Do instytucji kredytowych ze specjalnymi zadaniami należy także Deutsche Ausgleichsbank (DtA), który w okresie zjednoczenia Niemiec przyczynił się

¹³ M. Bitz, *Produkty bankowe. Rynek usług finansowych*, Poltext, Warszawa 1996, s. 23.

do rozbudzenia rzemiosła i grupy wolnych zawodów. Z polecenia Federalnego Ministerstwa Gospodarki udziela on m. in. korzystnych kredytów na fundusz założycielski dla nowych przedsiębiorstw¹⁴.

Definicja banku wspierającego wywodzi się z definicji banku specjalnego, ponieważ bank wspierający tworzony jest w celu realizacji określonych celów gospodarczych. Bank ten to najczęściej instytucja publiczna, podlegająca rządowi danego państwa. Jak sugeruje nazwa, jego podstawowym zadaniem jest pomoc dla określonych podmiotów gospodarczych, realizowana przez dostarczanie środków finansowych. Działalność banku wspierającego w Niemczech związana jest z bankiem handlowym (tzw. Geschäftsbank), który pełni rolę pośrednika między bankiem wspierającym a klientem. W literaturze spotyka się określenie, że banki wspierające przekazują akredytowanym bankom handlowym „środki refinansowe”. Oznacza to, iż przedsiębiorstwo ubiegające się o kredyt z KfW, po akceptacji złożonego wniosku, otrzymuje środki z banku handlowego, z którym na stałe współpracuje (tzw. Hausbank).

Tworzenie banków wspierających wynika z przekonania, że sektor finansowy w gospodarce rynkowej pozbawiony tych instytucji, nie jest w stanie odpowiednio zaspokoić potrzeb finansowych małych i średnich firm. Przykładowo przedsiębiorstwa korzystają z różnych rodzajów kredytów: długo-, średnio- i krótkoterminowych. Sektor MSP zainteresowany jest najczęściej kredytami długoterminowymi, gdyż rozłożenie spłaty kredytu na okres kilku lat daje większe możliwości rozwinięcia działalności i generowania z niej zysków, które pokryją spłatę. Prywatne banki handlowe rzadko decydują się na długoterminowe finansowanie tego sektora, ponieważ zainteresowane są dużymi przedsiębiorstwami, lub zyskowniejsze są dla nich inne produkty bankowe¹⁵. „Antidotum” na powyższe „defekty” banków handlowych stanowić może koncepcja banku wspierającego, ponieważ jest on subsydiowany w celu udzielania preferencyjnych kredytów na określone cele i dla wybranych podmiotów, nie tworząc stosunków konkurencyjnych z bankami handlowymi. Oferowanie przez bank wspierający długoterminowych środków finansowych dla małych i średnich przedsiębiorstw sprzyjać będzie zatem z pewnością ich rozwojowi.

Zastosowanie koncepcji banku wspierającego w Niemczech odnosi się do okresu po II wojnie światowej i jest związane z modelem społecznej gospodarki rynkowej (Soziale Marktwirtschaft). Określenie „gospodarka rynkowa” sugeruje, że w modelu tym gospodarka sterowana jest zasadniczo

¹⁴ *Ibidem*, s. 25.

¹⁵ A. Winkler, *op. cit.*, s. 5.

przez mechanizm rynkowy, czyli popyt i podaż. Przymiotnik „społeczna” wskazuje, że państwo ze społecznych powodów, uczestniczy w tym co dzieje się na rynku i koryguje jego niesprawiedliwe rozwiązania. Główna idea dotyczy z jednej strony tego, aby umożliwić korzyści płynące z wolnej gospodarki rynkowej, z drugiej zaś uniknąć jej niedoskonałości w aspekcie społecznym. Społeczna gospodarka rynkowa jest osobliwą syntezą gospodarki rynkowej, gwarantującej wszystkim podmiotom swobodę działania na rynku z rozbudowanymi elementami zabezpieczenia socjalnego. Jest to więc koncepcja gospodarki rynkowej ukształtowanej w oparciu o określone pryncypia systemowe i funkcjonującej w symbiozie z instytucją państwa, które przestrzega zasad równości szans obywateli i sprawiedliwości społecznej¹⁶.

W społecznej gospodarce rynkowej ceny powinny kształtować się bez ograniczeń administracyjnych, aby osiągnąć równowagę popytu i podaży. Główną zasadą powinna być konkurencja pomiędzy różnymi podmiotami gospodarczymi, a państwo powinno ingerować w samoczynne mechanizmy gospodarcze tylko wtedy, gdy zagrożona byłaby realizacja celów ogólnospołecznych¹⁷. Aktywna polityka działania państwa powinna obejmować politykę strukturalną, stwarzającą społeczne przesłanki do realizacji gospodarki rynkowej, poprzez deproletaryzację i decentralizację gospodarki narodowej. Odbywać by się to miało przez wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw we wszystkich gałęziach gospodarki oraz tworzenie warunków do powstawania jak najszerzej warstwy właścicieli środków produkcji.

Model socjalnej gospodarki rynkowej został przyjęty jako ład gospodarczy Republiki Federalnej Niemiec. Jego autorem był A. Müller-Armack¹⁸, który jako twórca definicji tego modelu głosił, iż jego celem jest zasada wolnej inicjatywy na bazie gospodarki rynkowej, w połączeniu z socjalnym wyrównaniem i sprawiedliwością. Reasumując, podstawowe przesłanie tego ładu gospodarczego można ująć następująco: „Tyle wolności, ile to możliwe, tyle państwa, ile to konieczne”¹⁹. Koncepcja ta została zastosowana w praktyce gospodarczej Niemiec przez L. Erharda²⁰. Z tego powodu on i A. Müller-Armack nazywani są „ojcami” społecznej gospodarki rynkowej.

¹⁶ E. Dworak, W. Kasperkiewicz, *Społeczna gospodarka rynkowa w RFN. Koncepcja, zasady działania, polityka gospodarcza i społeczna*, Katedra Ekonomii Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 1995, s. 7.

¹⁷ Z. Zawadzka, *Reforma walutowa z 1948 roku i jej wpływ na niemiecki sukces gospodarczy*, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 1992, s. 109.

¹⁸ Profesor ekonomii politycznej w Kolonii; jako wiceminister gospodarki, przyczynił się do przeprowadzenia koncepcji socjalnej gospodarki rynkowej.

¹⁹ S. Bęza, *Blickpunkt Wirtschaft 1*, Poltext, Warszawa 2001, s. 55.

²⁰ Profesor Wyższej Szkoły Ekonomii w Norymberdze; po powstaniu RFN w 1949 r. został ministrem gospodarki do 1963 r.; po ustąpieniu Konrada Adenauera pełnił urząd kanclerzem Niemiec w latach 1963–1966.

3. MAŁE I ŚREDNIE PRZEDSIĘBIORSTWA A SYSTEM BANKOWY W REPUBLICE FEDERALNEJ NIEMIEC

Część niemieckich przedsiębiorstw po 1945 r. miała możliwość kontynuowania swej działalności, natomiast większość powstawała od podstaw. Według Federalnego Urzędu Statystycznego w 1950 r. istniało w Niemczech 2,1 mln przedsiębiorstw z przeciętną liczbą 6,69 pracowników. Z łącznej liczby przedsiębiorstw, które po zakończeniu wojny zostały powołane do życia, 2/3 upadło po kilku latach egzystencji. Przyczynił się do tego zapewne niedorozwój infrastruktury przemysłowej spowodowany zniszczeniami wojennymi oraz reforma walutowa, przed której koniecznością przeprowadzenia stanęła gospodarka niemiecka po drugiej wojnie światowej. Celem reformy było zlikwidowanie narastającego od lat nawisu inflacyjnego, który powstał na skutek wojny prowadzonej przez III Rzeszę. Wydatki związane z intensywnymi zbrojeniami nie miały odbicia w dochodach budżetu i pokrywane były emisją „pustego pieniądza”. Nadmiar pieniądza w obiegu miał być zlikwidowany przez wprowadzenie nowej jednostki pieniężnej: marki niemieckiej (Deutsche Mark – DM), zastępującej dotychczasową markę Rzeszy (Reichsmark – RM). Nowa jednostka pieniężna miała podlegać surowo przestrzeganej dyscyplinie emisji. Reforma walutowa została wprowadzona 20 czerwca 1948 r. Wszystkie osoby fizyczne zamieszkujące obszar trzech zachodnich stref okupacyjnych otrzymały „na głowę” kwotę 60 DM w zamian za 60 RM (tzw. Kopfbeträge). Osoby prawne także otrzymały wyjściową kwotę w nowej walucie. Kwota ta była zależna od liczby zatrudnionych i posiadanych zasobów w markach Rzeszy. Na każdego zatrudnionego przysługiwało 60 DM, ale tylko do wysokości przedstawionych do wymiany starych znaków pieniężnych.

Przy przeliczaniu pozostałych zasobów pieniężnych, w gotówce i na kontach bankowych osób fizycznych i prawnych, przyjęto relację 10 RM na 1 DM. Tylko połowa z przeliczonej w ten sposób kwoty pozostawała do swobodnej dyspozycji i mogła być wypłacona w gotówce, zaś pozostała była blokowana na specjalnym koncie. 04.10.1948 r. władze okupacyjne, w obawie przed wzrostem inflacji, wydały zarządzenie, na mocy którego anulowano 70% stanu oszczędności na zablokowanych kontach. Ostatecznie więc zasoby pieniężne ludności i przedsiębiorstw przeliczone zostały w relacji 10 RM na 0,65 DM²¹.

Wymiana zasobów pieniężnych w postaci oszczędności i wierzytelności w tak drastycznym stosunku była szokiem dla społeczeństwa. Przez pierwsze

²¹ Z. Zawadzka, *op. cit.*, s. 45-47.

lata po reformie odnosiło się ono nieufnie do lokowania środków w bankach, w obawie przed ponowną ich utratą. Wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw przez dostarczenie długoterminowych środków finansowych w postaci kredytów bankowych nie było zatem w tym okresie łatwym zadaniem.

Kontynuacja działalności po drugiej wojnie światowej cechowała nie tylko sektor przedsiębiorstw, lecz także niemiecki system bankowy. Liczba prywatnych banków komercyjnych, banków spółdzielczych i kas oszczędnościowych w 1950 r. w porównaniu z 1939 r. obniżyła się nieznacznie. Jeszcze silniej niż w sektorze przedsiębiorstw odcisnęły się w sektorze bankowym korzenie instytucjonalne, ponieważ wiele banków mogło pochwalić się prowadzeniem działalności od drugiej połowy XIX w.

Tabela 2

Udział kredytów przeznaczonych dla przedsiębiorstw i osób prywatnych
w produkcie krajowym brutto w latach 1950–1971 (w %)

1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959	1960
21,6	22,7	25,8	30,2	34,9	37,2	38,2	38,8	40,3	43,3	46,4
1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971
49,1	51,1	54	55,2	56,5	57,5	60,4	62,7	64,6	63,7	65,4

Źródło: opracowanie na podstawie: A. Winkler, *Förderbanken. Ein geeignetes Konzept zur Verbesserung der Finanzierungssituation kleiner und mittlerer Unternehmen in den Transformationsstaaten Mittel- und Osteuropas*, „Osteuropa-Wirtschaft” 2000, Jhg. 45, Nr. 1, s. 11.

Wkrótce po reformie walutowej banki rozpoczęły oferowanie kredytów przedsiębiorstwom i osobom prywatnym. Jak wynika z danych zawartych w tab. 2, stosunek kwot kredytów zaoferowanych przez banki przedsiębiorstwom i osobom prywatnym w stosunku do wielkości produktu krajowego brutto wzrósł w latach 1950–1971 z 21,6 do 65,4%. Jeśli chodzi o strukturę udzielanych kredytów, rok 1955 był przełomowy, gdyż po raz pierwszy suma udzielonych kredytów długoterminowych przewyższyła sumę udzielonych kredytów krótkoterminowych (por. dane tab. 3). Było to szczególnie istotne dla małych i średnich przedsiębiorstw, ponieważ, jak to już zostało zaznaczone, kredyt długoterminowy jest dla nich szczególnie atrakcyjną formą finansowania.

Tabela 3

Struktura kredytów dla przedsiębiorstw i osób fizycznych
w latach 1950–1971

Rok	Rodzaje kredytów		
	krótkoterminowe	średnioterminowe	długoterminowe
1950	66,9	4,6	28,5
1951	60,2	5,2	34,6
1952	56,8	5,7	37,5
1953	51,7	7,4	40,9
1954	48,2	7,4	44,4
1955	43,7	7,4	48,9
1956	40,5	7,8	51,7
1957	39,3	7,5	53,2
1958	35,5	7,7	56,8
1959	32,9	9,3	57,8
1960	29,7	8,2	62,1
1961	29,6	8,5	61,9
1962	27,9	9,4	62,7
1963	26,8	9,7	63,5
1964	26,2	9,7	64,1
1965	26,0	10,0	64,0
1966	25,8	10,6	63,6
1967	24,8	10,5	64,7
1968	24,2	10,2	65,6
1969	26,3	10,0	63,7
1970	26,4	11,2	62,4
1971	30,3	11,7	58,0

Źródło: jak w tab. 2, s. 12.

Łącznie komercyjne banki niemieckie stanowiły już w pierwszych latach po reformie walutowej zarówno ilościowo jaki i jakościowo znaczące źródło finansowe dla sektora przedsiębiorstw. Udzielanie długoterminowych kredytów przedsiębiorstwom stanowiło priorytet działalności banków zarówno w roku 1955, jak i 1971. Przyczynił się do tego bank wspierający, rozwijając w bankach komercyjnych możliwości udzielania kredytów długoterminowych, przez dostarczenie odpowiednich środków.

W byłych landach wschodnich egzystowało przed zjednoczeniem Niemiec ok. 150 000 prywatnych zakładów rzemieślniczych, produkcyjnych i usługowych. Po zjednoczeniu doszło – podobnie jak w okresie powojennym – do boomu związanego z tworzeniem przedsiębiorstw. Jednak tylko część nowo powstałych przedsiębiorstw zdolna była przetrwać w warunkach gospodarki rynkowej, a wiele z nich, podobnie jak to miało miejsce w okresie powojen-

nym, wycofało się z rynku po krótkim okresie działalności. Liczbę rejestrujących się nowych przedsiębiorstw i ich likwidację w wybranych sektorach landów wschodnich w okresie 1991–1995 przedstawiają dane tab. 4. Łączna liczba zakładanych przedsiębiorstw była największa w 1991 r., zaś ich likwidacja najmniejsza. Do 1995 r. utrzymywał się spadek ich rejestracji z równoczesnym wzrostem wyrejestrowań. Nie jest to zjawisko korzystne – świadczy o małej zdolności utrzymania się na rynku powstających firm. Większość rejestrowanych i wyrejestrowanych przedsiębiorstw należała do grupy firm handlowych. Najmniejsze ruchy w powstawaniu i likwidowaniu przedsiębiorstw w ciągu tych pięciu lat dotyczyły przemysłu.

Tabela 4

Liczba zarejestrowanych i wyrejestrowanych przedsiębiorstw
w wybranych sektorach landów wschodnich w latach 1991–1995 (w tys.)

Rok	Liczba zarejestrowanych przedsiębiorstw				Liczba wyrejestrowanych przedsiębiorstw			
	razem	przemysł	rzemiosło	handel	razem	przemysł	rzemiosło	handel
1991	293,0	–	27,2	138,0	99,8	–	12,1	48,1
1992	214,3	9,8	22,4	98,8	120,8	3,4	11,0	62,3
1993	190,0	8,7	20,6	85,8	119,6	2,9	11,3	60,8
1994	170,8	8,9	19,8	74,1	119,3	3,4	12,6	59,3
1995	170,2	10,5	19,5	73,4	131,2	4,6	15,3	65,3

Źródło: jak w tab. 2, s. 10.

Niemieckie banki komercyjne towarzyszyły powstawaniu przedsiębiorstw w byłych landach wschodnich, stawiając do dyspozycji środki finansowe, które wspierały masowym transferem kadry i wiedzę *know-how* we wschodnich Niemczech. Nastąpiło to poprzez szeroko pojętą edukację, przejmowanie pozycji menedżerskich przez specjalistów z landów zachodnich, wejście zachodnioniemieckich banków (przejęcia lub fuzje z bankami landów zachodnich), a także powstawanie filii znanych niemieckich banków. Władze zachodnioniemieckie zaoferowały wschodnioniemieckiej bankowości bogatą pomoc techniczną i finansową.

Mimo to trudny rozwój wschodnioniemieckiego sektora małych i średnich przedsiębiorstw wywarł w efekcie niekorzystny wpływ na kondycję banków komercyjnych, w następstwie czego nie były one skłonne angażować się w jego finansowanie. Aktywność tych banków na wschodnioniemieckim rynku finansowym została podtrzymana tylko dzięki przekazaniu środków na wspieranie grupy celowej – małych i średnich przedsiębiorstw – przez Kreditanstalt für Wiederaufbau.

Na początku lat 90. landy wschodnie mogły wykorzystać rozwiązania systemowe stworzone i stosowane z powodzeniem przez landy zachodnie. Niemcy w procesie jednoczenia, podobnie jak w okresie powojennym, zyskały na długiej tradycji bankowej i doświadczeniu, mając dogodniejsze warunki od krajów Europy Środkowowschodniej.

4. KfW — OD BANKU DLA ODBUDOWY DO BANKU WSPIERAJĄCEGO

KfW został założony w 1948 r. we Frankfurcie nad Menem, jeszcze przed powstaniem Republiki Federalnej Niemiec. Już w roku 1949 – pierwszym roku działalności – KfW dysponował środkami finansowymi na przeprowadzanie najbardziej naglących przedsięwzięć związanych z odbudową kraju. Swoje miejsce w historii Republiki Federalnej Niemiec KfW znalazł przede wszystkim jako redystrybutor środków finansowych z Europejskiego Programu Odbudowy (European Recovery Programm, w skrócie ERP) przeznaczonych na odbudowę Niemiec²². Pomoc udzielona przez USA w ramach tego programu, znanego powszechnie pod nazwą Planu Marshalla, w istotny sposób przyczyniła się do poprawy sytuacji gospodarczej. Program został ogłoszony 5 czerwca 1947 r. i początkowo zaplanowano jego realizację na cztery lata: od połowy 1948 do połowy 1952 r., ale już w 1951 r. zdecydowano się przedłużyć jego działanie do połowy 1954 r.²³ Programem zostały objęte trzy zachodnie strefy okupacyjne. Wielkość pomocy w okresie od 1948 do 1952 r. wyniosła 1536,86 mln USD²⁴.

Pomoc w ramach ERP była przekazywana wyłącznie w formie artykułów żywnościowych, surowców, półfabrykatów i dóbr gotowych (głównie maszyn). Ich sprzedaż na rynku wewnętrznym przyniosła państwu środki niezbędne do odbudowy kraju. Środki te przeznaczono na finansowanie inwestycji w przemyśle surowcowym, energetycznym, infrastrukturze i w budownictwie mieszkaniowym. Środki finansowe uzyskane ze sprzedaży towarów otrzymanych w ramach Planu Marshalla gromadzone były w KfW i następnie przeznaczane na finansowanie dziedzin istotnych z punktu widzenia ogólnospołecznego.

Już od momentu powstania KfW rozpoczęła się dyskusja nad tym, czy centralna instytucja finansująca odbudowę Niemiec nie stanowi szczególnie uprzywilejowanej przez państwo konkurencji dla banków handlowych. KfW jednak był instytucją, która w pierwszych latach swojej działalności przeważnie

²² [http://www.kfw.de/DE/Zur Grundung der KfW](http://www.kfw.de/DE/Zur_Grundung_der_KfW), 13.11.2000.

²³ Z. Zawadzka, *op. cit.*, s. 92.

²⁴ *Ibidem*, s. 93.

udzielała kredyty, których banki handlowe nie chciały lub nie mogły udzielić, ze względu na duże ryzyko lub niską zyskowność przedsięwzięcia.

Aktywność kredytowa KfW w pierwszych latach jego działalności nie dotyczyła małych i średnich przedsiębiorstw. Pod koniec lat 40. i na początku 50. KfW widział swoje główne zadanie w kredytowaniu przemysłu węgla, żelaza i stali, gazownictwa oraz energetyki. Do 1955 r. kredyty z KfW udzielane były dla przemysłu ciężkiego, a w okresie kolejnych trzech lat, do 1958 r., przeznaczane na rozwój przemysłu przetwórczego, handlu i rzemiosła. W okresie tym KfW udzielał różnej wielkości pożyczek w programie dla średnich przedsiębiorstw na łączną wartość przekraczającą 100 mln DM²⁵. Ukierunkowanie na badany przez nas sektor przedsiębiorstw wyraźnie widać w 1971 r., kiedy zaproponowano programy całkowicie odpowiadające koncepcji banku wspierającego. Dzięki środkom uzyskanym z inwestycji na rynku kapitałowym, KfW postawił do dyspozycji bankom komercyjnym środki finansowe do dalszego kredytowania małych i średnich przedsiębiorstw na określonych warunkach. Wielkość środków przyznanych rocznie przez KfW tej grupie przedsiębiorstw wzrosła z 500 mln DM w roku 1971 do 6 mld DM w roku 1989. KfW przestał być w ten sposób kojarzony jako bank odbudowy Niemiec i stał się bankiem wspierającym sektor małych i średnich przedsiębiorstw.

Na początku lat 90. KfW zaangażowany został przez rząd do wspierania małych i średnich przedsiębiorstw w byłych landach wschodnich. Istotną przesłanką dla przystosowania się warunków życia w nowych landach do poziomu życia w landach zachodnich było tworzenie prywatnej przedsiębiorczości. Obok kształtowania podstaw do rozwoju gospodarki rynkowej, szybkiego procesu prywatyzacji i reprivatyzacji gospodarki niemieckiej oraz transferów zorientowanych częściowo na spółdzielczość, system środków wspomagających przyczynił się istotnie do tworzenia nowych i modernizacji istniejących przedsiębiorstw. W procesie tym KfW, jako największy bank wspierający państwa, uczestniczył bardzo aktywnie. W latach 1990–1997 udzielił 107 000 kredytów dla MSP, na sumę przekraczającą 46,4 mld DM²⁶.

Pozycja wyjściowa małych i średnich przedsiębiorstw w państwach Europy Środkowo-wschodniej jest z pewnością bardziej porównywalna z pozycją przedsiębiorstw z byłych landów wschodnich, niż przedsiębiorstw w zachodnich Niemczech po drugiej wojnie światowej. Aktualna ocena działalności KfW jest zatem bardziej przydatna jako wzór banku wspierającego dla krajów Europy Środkowo-wschodniej.

²⁵ A. Winkler, *op. cit.*, s. 8.

²⁶ *Ibidem*, s. 9.

W kapitale akcyjnym KfW udział państwa stanowi 80%, a pozostałe 20% przypada na kraje związkowe, czyli landy. Bank do dzisiaj posiada siedzibę we Frankfurcie nad Menem, gdzie zatrudnia ponad 1,5 tys. pracowników. Około 500 pracowników obsługuje filię banku w Berlinie, utworzoną tam w 1994 r.

Z uwagi na specyfikę swoich programów kredytowych, KfW stanowi bank wspierający gospodarkę niemiecką. Jego klienci to przede wszystkim przedsiębiorstwa małej i średniej wielkości. Przy rozpatrywaniu wniosków o kredyt najczęściej wiążąca jest definicja przedsiębiorstw określona przez Unię Europejską. Zgodnie z wytycznymi dotyczącymi przyznawania pomocy MSP, za średnie przedsiębiorstwo uznaje się takie, które:

- zatrudnia mniej niż 250 pracowników,
- jego roczne obroty nie przekraczają 40 mln euro,
- suma bilansowa nie przekracza 27 mln euro,
- spełnia kryterium niezależności finansowej.

W odróżnieniu od średnich za małe przedsiębiorstwa uznano takie, które:

- zatrudniają mniej niż 50 pracowników,
- posiadają roczne obroty roczne nie przekraczające 7 mln euro,
- suma bilansowa nie przekracza 5 mln euro,
- spełnia kryterium niezależności finansowej²⁷.

Nie należy jednak zapominać o specyfice sektora średnich przedsiębiorstw w Niemczech. Popularne określenie tego sektora w języku niemieckim jako „stan średni” (Mittelstand), mieści w sobie w niektórych przypadkach przedsiębiorstwa o liczbie zatrudnionych nawet do 500 pracowników. Mimo to rodzaj udzielonego wsparcia i tak zdeterminowany jest wielkością MŚP. Pomoc finansowa pośrednia, np. przez doradztwo i szkolenia, dotyczy wyłącznie przedsiębiorstw zatrudniających do 50 pracowników.

KfW wspiera małe i średnie przedsiębiorstwa niemieckie poprzez długoterminowe kredyty, które charakteryzują się niskim oprocentowaniem, korzystnymi warunkami spłaty oraz łagodnymi wymaganiami dotyczącymi zabezpieczeń²⁸. Zabezpieczeniami są zwykle typowe gwarancje bankowe (hipoteka, przekazanie prawa własności do maszyn i urządzeń oraz poręczenia udzielane przez bank lub towarzystwo poręczeń kredytowych), a ich forma i wysokość uzgadniana jest w procesie negocjacji. Środki z programów kredytowych są przeznaczone na następujące cele:

²⁷ *Prawo konkurencji we wspólnotach europejskich. Przepisy o pomocy publicznej*, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa 1998, s. 102.

²⁸ L. von Schuttenbach, *Sektor małych i średnich przedsiębiorstw w Republice Federalnej Niemiec*, Polska Fundacja Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw, Warszawa 2000, s. 59.

- inwestycje przemysłowe oraz ochronę środowiska,
- inwestycje zagraniczne,
- rozwój technologii, innowacji i *venture capital*,
- poprawę infrastruktury komunalnej.

Bank oferuje ponadto programy kredytowe dla osób prywatnych, przeznaczone na rozwój budownictwa, modernizacje oraz programy związane z oszczędnością energii.

W zakresie wspierania małej i średniej przedsiębiorczości najczęściej jest programów dotyczących inwestycji przemysłowych. Wyróżniamy tutaj następujące programy:

- inwestycyjny dla średnich przedsiębiorstw (KfW – Mittelstandsprogramm),
- sprzyjający tworzeniu nowych miejsc pracy i podnoszeniu kwalifikacji (KfW – Mittelstandsprogramm – Beschäftigung und Qualifizierung),
- pomagający w utrzymaniu płynności (KfW – Mittelstandsprogramm Liquiditätshilfe),
- leasingowy (KfW – Mittelstandsprogramm Leasing).

KfW, oprócz własnych programów wspierających małe i średnie przedsiębiorstwa, nadal realizuje Europejski Program Odbudowy (ERP) skierowany do tej grupy przedsiębiorstw.

5. OCENA DZIAŁALNOŚCI KfW W 2000 R. I PLANY NA PRZYSZŁOŚĆ

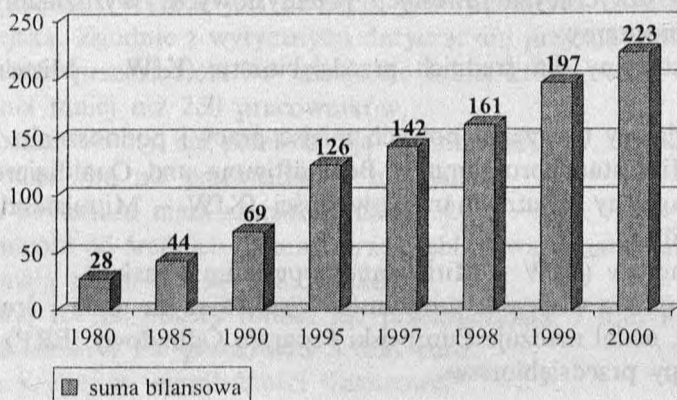
Kreditanstalt für Wiederaufbau przedstawił 31.01.2001 r. raport dotyczący swoich osiągnięć w 2000 r.²⁹ Zanotowano wzrost sumy bilansowej do 223 mld euro, czyli o 13,2% więcej w porównaniu z 1999 r. Z uwagi na wielkość aktywów KfW zaliczany jest do 10 największych banków w Niemczech. Kształtowanie się wartości sumy bilansowej przedstawione jest na wykresie 1.

Instytucja ta przyznała w 2000 r. w ramach swoich programów środki finansowe na łączną sumę 36,2 mld euro. Środki te przeznaczone były w większości na wspieranie gospodarki niemieckiej (33,1 mld euro), lecz beneficjentami były także kraje rozwijające się (1,5 mld euro) oraz kraje Europy Środkowowschodniej (1,6 mld euro)³⁰. Możliwość korzystania ze wsparcia finansowego przez te ostatnie wynika z faktu, iż Europa staje się w coraz większym stopniu rynkiem wewnętrznym. KfW zeuropeizowało w tym kierunku swoją ofertę uruchamiając po raz pierwszy w 2000 r. linie finansowania średnich przedsiębiorstw z wybranymi bankami w krajach

²⁹ <http://www.kfw.de/DE/Presse/Pressemapp/1.jsp>, 12.02.2001.

³⁰ *Ibidem*.

Europy Środkowowschodniej. Środki finansowe, w wymienionej powyżej kwocie 1,6 mld euro, przekazane zostały przez KfW za pośrednictwem lokalnych banków. Ze środków skierowanych do gospodarki krajowej 11,2 mld euro przypadło na finansowanie przedsięwzięć eksportowych firm, a 21,9 mld euro na inwestycje dotyczące małych i średnich przedsiębiorstw, gospodarki mieszkaniowej, infrastruktury komunalnej i ochrony środowiska.

Wykres 1. Suma bilansowa KfW w latach 1980–2000 (w mld euro)

Źródło: http://www.kfw.de/DE/Presse/Pressemapp_1.jsp, 12.02.2001.

Wspomaganie sektora MSP w Niemczech ciągle należy do najważniejszych aspektów działalności KfW. Wartość kredytów udzielonych na ten cel wyniosła w 2000 r. 7,5 mld euro. Na kwotę tę złożyły się m. in.: program finansujący innowacje ze środków ERP (ERP – Innovationsprogramm) oraz program inwestycyjny dla średnich przedsiębiorstw (KfW – Mittelstandsprogramm). Ten ostatni od lat stanowi główne źródło zasilania finansowego omawianego sektora (por. tab. 5). KfW nieustannie wzbogaca swoją ofertę kredytową dla MSP. Nowym rozwiązaniem proponowanym przez tę instytucję jest program sprzyjający bezpośrednio tworzeniu nowych miejsc pracy i podnoszeniu kwalifikacji (KfW – Mittelstandsprogramm – Beschäftigung und Qualifizierung).

Jednym z najsilniej rozwijających się rodzajów działalności KfW jest udzielanie kredytów dla rozwoju *venture capital*. *Venture capital* to forma finansowania udziałowego przedsiębiorstw, polegająca na wnoszeniu kapitału własnego przez inwestorów zewnętrznych na ograniczony okres. Finansowane są w ten sposób małe i średnie przedsiębiorstwa dysponujące innowacyjnym

produktem, metodą produkcji lub usługą, których jeszcze nie zweryfikował rynek. Wiążą się one zatem z wysokim ryzykiem, lecz rokują jednocześnie duże zyski³¹. *Venture capital* jest alternatywą w stosunku do tradycyjnego kredytu bankowego. Banki angażują się samodzielnie w finansowanie za pośrednictwem *venture capital* lub udzielają kredytów i pożyczek funduszom wnoszącym udziały do przedsiębiorstw.

Tabela 5

Środki z programów KfW wspierających średnie przedsiębiorstwa
w latach 1998–2000 (w mld euro)

Programy KfW dla średnich przedsiębiorstw	1998	1999	2000
Razem, w tym:	10,0	12,2	7,5
– KfW – Mittelstandsprogramm	7,2	9,2	5,1
– ERP – Innovationsprogramm	0,8	0,8	0,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://www.kfw.de/DE/Presse/Pressemapp1.jsp>, 12.02.2001.

Rynek *venture capital* w Niemczech tworzą przede wszystkim:

- spółki udziałów kapitałowych (Kapitalbeteiligungsgesellschaften, w skrócie KBG),
- spółki (fundusze) *venture capital* (Venture-Capital-Gesellschaften, w skrócie VCG),
- spółki udziałów w przedsiębiorstwach (Unternehmensbeteiligungsgesellschaften, w skrócie UBG)³².

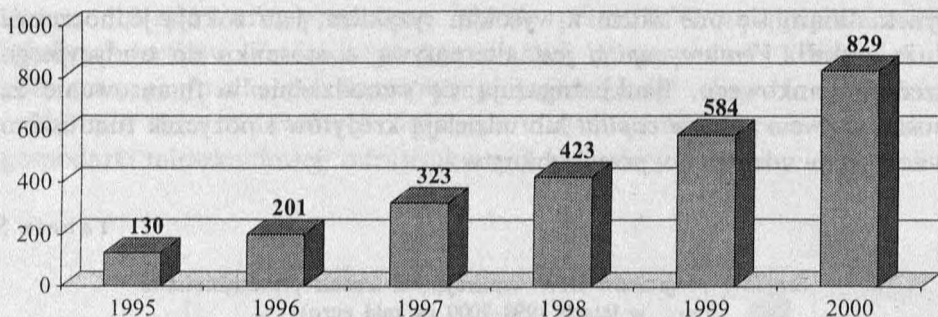
Wszystkie wymienione fundusze mogą finansować swoje udziały w MŚP kapitałem obcym. Przykładowo, UBG dokonują inwestycji w małych i średnich przedsiębiorstwach w większości z kapitału własnego. Maksymalnie 30% środków może być pozyskane jako kapitał obcy w formie pożyczek lub kredytów³³. Obok wymienionych specjalnych funduszy kredytobiorcami i równocześnie dawcami udziałów mogą być także korporacje, instytucje finansowe i osoby prywatne (np. w programie KfW: Fundusze Udziałowe dla Niemiec Wschodnich (KfW – Beteiligungsfonds Ost))³⁴.

³¹ J. Węclawski, *Venture capital. Nowy instrument finansowania przedsiębiorstw*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1997, s. 17.

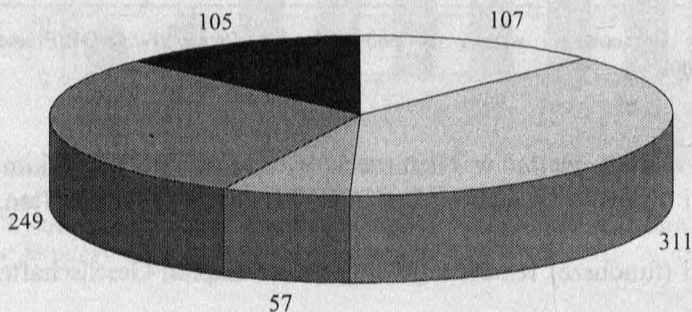
³² *Ibidem*, s. 201–207.

³³ *Ibidem*, s. 208.

³⁴ A. Winkler-Otto, *Die Finanzierungshilfen des Bundes, der Länder und der internationalen Institutionen*. Gewerbliche Wirtschaft. Ausgabe 1999/2000, Fritz Knapp Verlag, Frankfurt am Main 2001, s. 69.

Wykres 2. Inwestycje *venture capital* w MŚP w latach 1995–2000 (w mln euro)
Źródło: jak dla wykresu 1.

- ☐ Program udziałowy ERP- Innowacje (ERP-Innovationsprogramm (Beteiligung))
- ☐ Program KfW-Kapitał Ryzyka (KfW-Risikokapitalprogramm)
- ☐ Program KfW-Fundusze udziałowe dla Niemiec Wschodnich (KfW-Beteiligungs fonds (Ost))
- ☐ Program udziałowy KfW oraz Ministerstwa Gospodarki i Technologii (KfW/BMWi- Technologie-Beteiligungsprogramm)
- ☐ Program udziałowy ERP (ERP-Beteiligungsprogramm)

Wykres 3. Środki z programów finansujących *venture capital* w 2000 r. (w mln euro)
Źródło: jak dla wykresu 1.

Skalę i tempo inwestycji *venture capital* w małe i średnie firmy pokazuje wykres 2. Wzrost znaczenia tej formy finansowania wiąże się nierozdzielnie z wprowadzeniem pięciu programów o łącznej sumie 829 mln euro (por. wykres 3). Środki zaoferowane przez te programy w 2000 r. zanotowały 40-procentowy wzrost w stosunku do 1999 r. Do tego pozytywnego wyniku przyczynił się w szczególności program bezpośrednio związany z finansowaniem kapitału ryzyka (KfW – Risikokapitalprogramm) oraz wspólny program KfW i Ministerstwa Gospodarki finansujący udziały dotyczące przedsięwzięć technologicznych (KfW/BMWi – Technologie-Beteiligungsprogramm)³⁵. Ten ostatni dotyczy szczególnie „młodych” przedsiębiorstw wdrażających technologie, wymagających wsparcia we wczesnej fazie rozwoju. KfW współuczestniczył w 2000 r. w finansowaniu prawie co drugiej takiej wczesnej fazy w przedsiębiorstwie.

6. ZAKOŃCZENIE

Ponad 50-letnia działalność Banku Kredytowego dla Odbudowy pokazuje, że doskonale sprawdza się on jako publiczna instytucja wspierająca sektor małych i średnich przedsiębiorstw. Transformacja jego zadań z banku służącego odbudowie Niemiec po drugiej wojnie światowej do banku wspierającego małe i średnie przedsiębiorstwa, przyczyniła się do rozwoju tego sektora. Mimo upływu lat KfW ciągle udoskonala swoją ofertę kredytową. Wachlarz działalności banku jest bardzo szeroki: od finansowania przedsięwzięć związanych z ochroną środowiska do finansowania rozbudowy infrastruktury komunalnej i mieszkalnictwa. Wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw cały czas odgrywa jednak wśród zadań banku główną rolę.

KfW wzorcowo spełnia funkcję banku wspierającego, stając się przykładem dla innych krajów, szczególnie Europy Środkowej i Wschodniej. Niemieckie małe i średnie przedsiębiorstwa mogły na niego liczyć w okresie powojennym jak i w sytuacji zjednoczenia Niemiec, kiedy to ujawniły się dysproporcje pomiędzy rozwojem landów wschodnich i zachodnich. Dzisiejsza oferta kredytowa KfW zawsze uwzględnia te różnice, proponując kredytobiorcom ze wschodnich Niemiec dogodniejsze warunki (niższe oprocentowanie i karencję w spłacie kredytów).

Korzystanie przez inne państwa z doświadczeń Niemiec jest z pewnością pożyteczne. Oczywiście efekty tworzenia banków wspierających w krajach transformacji prawdopodobnie nie będą takie same. Składa się na to fakt, iż oprócz dobrej organizacji KfW, Niemcy dysponują od lat systemem

³⁵ http://www.kfw.de/DE/Presse/Pressemapp_1.jsp, 12.02.2001.

bankowym zdolnym współpracować z bankiem wspierającym. Dotyczy to szczególnie rozwiniętej sieci banków komercyjnych, pośredniczących między bankiem wspierającym a kredytobiorcą. Także przedsiębiorczość ma w tym kraju długą tradycję, a sytuacja ekonomiczna jest ustabilizowana. Duże nadzieje dla państw transformacji może stanowić wychodzenie KfW poza granice Niemiec i poprzez banki w krajach Europy Środkowowschodniej, uczestniczenie w dostarczaniu środków finansowych istniejącym tam małym i średnim przedsiębiorstwom.

Joanna Michalska

FUNCTIONS AND IMPORTANCE OF KREDITANSTALT FÜR WIEDERAUFBAU
AS A BANK SUPPORTING THE SMALL
AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES IN GERMANY

Extreme importance of the small and medium-sized enterprises for the functioning of the economy is unquestionable. However, this sector often does not have enough prospects for development, especially in the countries transforming their economy.

The solution to this problem could be creation of so called "supporting banks", of which the example is Kreditanstalt für Wiederaufbau, functioning in Germany for the last 50 years. This institution is inseparably connected with the concept of social and economic order in Germany after the II World War, called "social market economy".

Kreditanstalt für Wiederaufbau, established to help rebuild Germany after the war, in time received a status of a bank supporting the sector of small and medium-sized enterprises. Up to date this support is the main aspect of the bank's activity. The enterprises belonging to this sector are being supported financially by access to low interest credits and venture capital investments.